

INFO LGOG KRING HORST EN SEVENUM,
elfde jaargang, nummer 25, 20 september 2001.
Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig
Genootschap Kring Horst en Sevenum.
INFO LGOG KRING HORST EN SEVENUM verschijnt
tweemaal per jaar: in februari/maart en september.
Uiterste inzenddata kopij: 1 februari en 15 augustus.
Redactie: Yvonne Hermans-Cuppen en Wim Moorman
Redactieadres:
Meterikseweg 153, 5961 CV Horst, telefoon (077) 398 1606

INHOUD

Van de redactie	5
In Memoriam Joh. Veldhoven	7
Programma 2001-2002	9
Lezingen	9
Kleine excursie	12
Wintercursus	12
Index op de historische bijdragen in de eerste 24 nummers van Info LGOG Kring Horst en Sevenum	13
Wim Moorman, Wethouder Jenniskens over stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst	17
Xavier van Dijk, Het rijksbeleid voor cultuurhistorie, m.n. archeologie, in Nederland	19
Musea	29
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst	29
Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk	30
Streekboerderijmuseum De Locht	31
Koperslagersmuseum P. van der Beele	33
Museum Bert Coppus	34
Limburgs Museum	35
G.F. Verheijen, Nieuwe publicaties	36
Bestuur LGOG Kring Horst en Sevenum	41

VAN DE REDACTIE

Om twee redenen is dit een bijzondere uitgave van Info. In de eerste plaats is dit het 25ste nummer en in de tweede plaats is het exact 12,5 jaar geleden dat voor het eerst een uitgave verscheen met op het omslag de titel Info LGOG Kring Horst. In feite was dit een rapport dat de toenmalige bestuursleden Y. Hermans-Cuppen, J. Schatorjé en G. Verheijen samenstelden naar aanleiding van het vijftienjarig bestaan van de Kring. Het bevatte behalve een overzicht van de doelstellingen en activiteiten van de Kring ook een reeks conclusies en aanbevelingen. Eén van de aanbevelingen was om de informatie van LGOG Kring Horst te bundelen in een eigen verenigingsblad. In het "ten geleide" sprak de toenmalige voorzitter, ing. L.J. Greweldinger, de hoop uit dat het op 13 maart 1989 gedateerde rapport als nulnummer van Info LGOG Kring Horst de geschiedenis in zou gaan. Een jaar later, op 12 maart 1990, verscheen onder redactie van Y. Hermans-Cuppen en G. Verheijen inderdaad het eerste "echte" nummer van Info. Wie dit doorbladert, zal meteen opvallen dat het karakter van het blad in de loop der jaren nagenoeg ongewijzigd is gebleven. Nieuws over activiteiten, musea en recent verschenen publicaties heeft altijd de bovenaan toevoerd. Daarnaast zijn er vanaf het eerste nummer ook steeds korte historische artikelen in Info verschenen. Mede omdat deze laatstgenoemde bijdragen tal van aanknopingspunten bieden voor verder onderzoek naar de historie van Horst en omgeving, hebben we besloten in dit nummer een index op te nemen van de historische artikelen in de eerste 24 nummers van Info. Verder ontbreken ook nu het verenigingsnieuws, het nieuws over musea in de regio en de recensies van onlangs verschenen publicaties niet. *Pièce de résistance* van dit nummer vormt echter een bijdrage van Xavier van Dijk over het archeologisch beleid in Nederland en vijf voorbeelden van recente archeologische onderzoeken in Horst aan de Maas. Uit dit artikel blijkt onder meer dat een eigen archeologiebeleid langzamerhand voor iedere gemeente noodzakelijk wordt. Wat Horst aan de Maas betreft zou de stichting Behoud Cultureel Erfgoed hierbij wellicht behulpzaam kunnen zijn. Wethouder Jenniskens komt in dit nummer aan het woord over deze begin vorig jaar opgerichte stichting.

Yvonne Hermans-Cuppen

Wim Moorman

IN MEMORIAM JOH. VELDHOVEN

De heer Joh. (J.C.J.H.) Veldhoven is op 25 juli 2001 in zijn eigen vertrouwde omgeving op 92-jarige leeftijd overleden. Hij werd op 18 januari 1909 geboren te Weert. Hij was 25 jaar broeder-onderwijzer op verschillende scholen in Noord-Brabant, onder andere in Tilburg en Dongen. Na zijn huwelijk met mevrouw M.L.J. Schreuder was hij bijna twintig jaar de tekenaar en ontwerper van Metaalwarenfabriek Parree. Na zijn pensionering was hij ongeveer vijf jaar koster van de Sint Lambertuskerk. Het kinderloze echtpaar heeft sedert 1956 op verschillende adressen in Horst gewoond, waarvan 22 jaar in de Kievitstraat en de laatste tien jaar in de Thomeerstraat.

Joh. Veldhoven was een echte heer van het oude stempel. Hij sprak ons altijd aan met 'meneer' en verwachtte van ons hetzelfde. De laatste jaren van zijn leven zag je hem op straat rijdend in zijn gemotoriseerd wagentje met een vilthoed op in de wintermaanden en een strohoed in de zomer, altijd met een vriendelijke lach voor de voorbijganger.

De meeste LGOG-leden kenden hem niet toen hij in 1975 aan ons werd voorgesteld door de eerste penningmeester van LGOG Kring Horst, de heer Chris Jacobs. In de eerste jaarvergadering van onze Kring, op 10 maart 1975, werd hij gekozen tot bestuurslid en volgde hij de heer Jacobs op als penningmeester. Hij zou die belangrijke bestuursfunctie in stilte elf jaar blijven vervullen. Het te beheren kring-kapitaaltje was niet groot. In de jaarvergadering van 3 maart 1986 trad hij af als bestuurslid. De heer Mart Lenssen zou hem als penningmeester opvolgen.

De verdiensten van de heer Veldhoven bleven niet beperkt tot het beheer van de kas. Een kleine kring van ingewijden wist dat hij tekende, schilderde en graveerde. Zo beschilderde hij vele jaren paas-, doop- en trouwkaarsen, onder andere de paaskaars van de Sint Lambertuskerk. Hij ontwierp ook vignetten, onder andere voor LGOG Kring Horst. In de Oudheidkamer hangt een groot schilderij waarop fraai gekalligrafeerd de namen en de wapens van de Heren van de Heerlijkheid Horst staan afgebeeld. Hierop kan de aandachtige kijker het pseudoniem van de tekenaar Joh. Veldhoven ontdekken: SAIDJA. Waarom hij koos voor deze naam uit het bekende verhaal van Saidja en Adinda uit de Max Havelaar van Multatuli heeft hij ons nooit verteld. Zijn vrouw onthulde ons dat nu. Zijn voorouders waren theeplanter op Java, vandaar zijn voorliefde voor het oude Indië. Ook zijn uiterlijke verschijning wees in die richting. Het was dan ook geen wonder dat hij dat verhaal graag voorlas. Zijn collega's bezorgden hem toen de bijnaam Saïdja.

Gert Verheijen

PROGRAMMA 2001-2002

LEZINGEN

De lezingen van LGOG Kring Horst en Sevenum vinden plaats in Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst, telefoon zaal (077) 398 8343. De aanvang is steeds om 20.00 uur. Leden van LGOG hebben gratis toegang; van belangstellende niet-leden wordt een bijdrage in de kosten van vijf gulden per lezing verwacht.

20 september: A. Gielen-van Bommel, Huis en haard in Noord-Limburg aan het begin van de twintigste eeuw

Het landelijk thema van Open Monumentendag 2001 is dit jaar "Huis en haard", met als ondertitel "monumenten van wonen". De lezing voor LGOG Kring Horst en Sevenum sluit hierbij aan. Omdat Noord-Limburg aan het begin van de twintigste eeuw voornamelijk agrarisch van aard was, wordt in de lezing de nadruk gelegd op werken, leven en wonen op de boerderijen. Van alle bevolkingsgroepen zijn boeren het langste op traditionele wijze werken en wonen blijven combineren. Ook in deze tijd is boer zijn een levenswijze en geen baan van negen tot vijf. Alhoewel in de tegenwoordige tijd wonen en huisvesting voor het vee gescheiden zijn, vormen land en vee nog een wezenlijk onderdeel van "huis en haard". Boer zijn als leefwijze vormt de kern van de lezing. Er wordt een beeld geschetst van de situatie aan het begin van de twintigste eeuw en er wordt een vergelijking gemaakt met de situatie een eeuw later. Daarbij wordt ingegaan op een vergelijking met wonen op boerderijen in andere streken van Nederland, op het relatieve belang van wonen in verhouding tot het werken op de boerderij, op de relatie tussen bedrijfs- en gezinsontwikkeling enerzijds en wonen anderzijds en op de zorg voor huis en haard. Deze zorg kwam uiteraard op de boerin en haar dochters neer. De lezing wordt ondersteund door enige dia's.

A. Gielen-van Bommel is pedagoge en onderwijskundige en is momenteel werkzaam op de lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. In het kader van haar afstudeeronderzoek deed zij in 1983 onderzoek naar de opvoeding van het boerenmeisje in Horst in de periode 1890-1920. In dit onderzoek werd ook aandacht besteed aan de relatie tussen wonen en werken op de boerderij.

26 november: E. Staal, De historische ontwikkeling van het Noord-Limburgse landschap

Op 31 juli 1931 werd op particulier initiatief de stichting Het Limburgs Landschap opgericht. Aanleiding was de voorgenomen ontginning van de Boshuizerbergen bij Venray. Met de aankoop van dit gebied kon de stichting de dreigende ontginning voorkomen. In de zeventig jaar die volgden, wist Het Limburgs Landschap zijn bezittingen gestaag uit te breiden. Op dit moment bezit het, verspreid over de hele provincie, bijna zeventuizend hectare natuurgebied.

In de loop der jaren zijn de opvattingen over het beheer van deze gebieden ingrijpend gewijzigd. Nog maar enkele decennia geleden was dit beheer vooral passief: menselijk ingrijpen werd zo veel mogelijk voorkomen. Sinds enige jaren is echter het inzicht gegroeid dat in sommige gebieden ingrepen van de mens noodzakelijk zijn voor het voortbestaan. Zo kunnen heidevelden en kalkgraslanden, ontstaan door menselijke activiteiten, alleen overleven door actief beheer. Van louter bewaker van de natuur is Het Limburgs Landschap daarmee ook een maker van de natuur geworden. In oude cultuurlandschappen worden bijvoorbeeld kleine landschapselementen als hoogstamboomgaarden, poelen en hagen onderhouden en eventueel opnieuw aangelegd. Heideterreinen worden met schapen begraaasd omdat ze anders verbossen. In natuurontwikkelingsgebieden daarentegen is zo weinig mogelijk menselijk ingrijpen het devies. Natuurlijke processen dienen hier optimaal tot ontwikkeling te komen.

In zijn lezing zal de heer Staal aan de hand van een aantal zeer herkenbare Noord-Limburgse voorbeelden ingaan op de gewijzigde inzichten in het natuurbeheer. Hij zal daarbij vooral aandacht besteden aan behoud en beheer van cultuurhistorische landschapselementen als schraallanden, buitenplaatsen, houtwallen en akkers. De lezing wordt toegelicht met dia's.

De heer Edmond Staal is lid van de staf van Het Limburgs Landschap en verantwoordelijk voor de externe betrekkingen. Hij werkt sinds vijftien jaar bij de stichting.

10 december: P. te Poel, Middeleeuwse Maaslandse beeldhouwkunst

Zoals bekend bezit de Horster Sint-Lambertuskerk liefst twaalf beelden uit het atelier van de zogenaamde Meester van Elsloo, een beeldhouwer die zich omstreeks 1510 in Roermond moet hebben gevestigd. Talrijke kerken

in het Maasgebied tussen Luik en Mook werden vanuit het atelier van de Meester van Elsloo van beelden voorzien. Een tweede belangrijke beeldhouwkunstenaar die in ongeveer dezelfde periode en hetzelfde gebied actief was, was Jan van Steffeswert. Het groot aantal beelden van zijn hand en de belangrijke opdrachten die hij ontving, getuigen van de waardering die hij reeds in zijn eigen tijd genoot.

In de collectie oude beeldhouwkunst van het Bonnefantenmuseum in Maastricht nemen de werken van de Meester van Elsloo en Jan van Steffeswert een belangrijke plaats in. De heer P. te Poel, conservator sculptuur en kunstnijverheid van het Bonnefantenmuseum, zal in deze lezing ingaan op de verzameling beeldhouwkunst in zijn museum. Daarbij zal hij verbanden leggen tussen de in het Bonnefantenmuseum aanwezige collectie en de beelden in de kerken van Horst, Venray, Swolgen en andere plaatsen in Limburg.

januari: Horster Historiën deel 6

In de loop van 2002 zal deel 6 uit de reeks *Horster Historiën* verschijnen. Op een nog nader te bepalen datum in januari zullen drie auteurs die een bijdrage leveren aan deze nieuwe bundel een korte lezing verzorgen over het onderwerp van hun artikel. Alle leden van LGOG Kring Horst en Sevenum worden uiteraard tijdig op de hoogte gebracht van de precieze datum en inhoud van deze lezingen.

11 maart: H. Steeger, De Gouden Eeuw van Gelre. Kunst en cultuur in het oude hertogdom

De musea van Kevelaer, Nijmegen, Roermond en Zutphen hebben een tentoonstellingscyclus over het oude hertogdom Gelre in de vijftiende en zestiende eeuw georganiseerd. De tentoonstelling is in het Stedelijk Museum in Roermond in maart en april 2002 te zien.

Tegenwoordig hoort het grootste deel van het voormalige hertogdom bij Gelderland en Noord- en Midden-Limburg. Maar ook de nu Duitse regio rond Goch, Gelder, Straelen en Erkelens maakte oorspronkelijk deel uit van het hertogdom Gelre. Kunst- en cultuurhistorisch gezien was de vijftiende en zestiende eeuw dé bloeiperiode van Gelre. De mooiste Nederlandse handschriften, verlucht met schitterend geschilderde miniaturen, werden in de vijftiende eeuw voor het Gelderse hof gemaakt. Beelden afkomstig uit de Gelders-Nederrijnse ateliers behoren tot het beste wat de Nederlandse sculptuur in de late middeleeuwen te bieden had. Gelderse zilversmeden en brongieters leverden prestaties van formaat. Het wapenboek van de

Gelderse heraut wordt als het mooiste van de middeleeuwen beschouwd. De tentoonstellingscyclus wil voor het eerst een overzicht mogelijk maken van de rijke geschiedenis, kunst en cultuur van Gelre in deze tijd.

Het Gelderse Overkwartier met de steden Roermond, Venlo, Gelder, Goch, Straelen, Wachtendonk, Erkelens, Echt en Nieuwstadt wordt in de tentoonstellingen bijzonder goed vertegenwoordigd. De kerken van Noord- en Midden-Limburg en de aangrenzende nu Duitse gebieden bleven namelijk grotendeels gespaard van de beeldenstorm uit 1566. De tentoonstellingscyclus biedt daarom een unieke kans de kunst en cultuur van het Gelderse Overkwartier in de vijftiende en zestiende eeuw te leren kennen. De lezing informeert over de vier afdelingen van de tentoonstelling ("hertogen en oorlogen", "kastelen, steden en handel", "kerken, kloosters en religieuze cultuur" en "handschriften en vroege drukken"), de geschiedkundige achtergrond van enkele tentoongestelde objecten en de positie van de Gelderse ateliers en werkplaatsen in het toenmalige Nederrijnland.

De heer Hendrik Steeger uit Wetten (tussen Gelder en Kevelaer) is lid van de Commissie Studiereizen van het LGOG, coördinator van de Gelretentoonstelling in het Niederrheinische Museum in Kevelaer en auteur van vooral historische catalogusbijdragen.

15 april: H. van Enckevort, De Romeinen in Noord-Limburg

Nadere details over deze lezing zijn te vinden in *Info* nummer 26 dat op 11 maart 2002 verschijnt.

KLEINE EXCURSIE

Op zondag 28 oktober vindt een kleine excursie plaats naar de tentoonstelling over Jeroen Bosch in het Noordbrabants Museum in 's-Hertogenbosch. Alle leden van LGOG Kring Horst en Sevenum ontvangen hiervoor tijdig een uitnodiging.

WINTERCURSUS

De wintercursus van LGOG Kring Horst en Sevenum zal voor het derde achtereenvolgende jaar verzorgd worden door mr. Th.J. van Rensch. Nadere informatie over data, thema's en inschrijving volgt in het komend najaar.

INDEX OP DE HISTORISCHE BIJDRAGEN IN DE EERSTE 24 NUMMERS VAN INFO LGOG KRING HORST EN SEVENUM

Info LGOG Kring Horst en Sevenum is altijd in de eerste plaats bedoeld geweest als een clubblad. Nieuws over Kringactiviteiten, boeken, tijdschriften, musea en tentoonstellingen heeft vanaf het begin de boventoon gevoerd. Maar vanaf het eerste nummer zijn er in *Info* ook steeds historische bijdragen verschenen. Meestal kort, soms lang; meestal ondertekend, soms anoniem; meestal zonder noten, soms met noten; meestal over de Horster historie, soms over de regionale historie. Het leek de redactie van *Info* aardig - en ook nuttig - in dit jubileumnummer een overzicht te geven van de historische bijdragen in de eerste 24 nummers. Buiten beschouwing bleven dus bijvoorbeeld verenigingsnieuws, nieuws over de musea, verslagen van activiteiten, recensies, portretten van heemkundeverenigingen en interviews. Hoewel er meerdere ordeningen mogelijk zijn, is gekozen voor een indicering op auteur. Na de naam van de auteur volgt de titel van de bijdrage, het nummer waarin de bijdrage verschenen is en tenslotte de bladzijdennummers. Van bijdragen die niet ondertekend waren, is het eerste woord van de titel bepalend voor de plaats in deze index.

Overigens kunnen we ons voorstellen dat niet iedereen alle nummers van *Info* verzameld heeft. Wie belangstelling heeft voor kopieën van bepaalde artikelen kan zich in verbinding stellen met de redactie.

'Aanvullingen op de politieke geschiedenis van Horst', 24, 31-34
'Archeologisch onderzoek op het Hoogveld in Horst', 23, 29-30
Asselberghs, V.J.J.M., 'De katholieke Missie in Nederlands-Indië/Indonesië, 1945-1950. Een korte verkenning', 9, 30-35

Derix, Loe, 'Oud Horst in lied en beeld', 10, 26-27

Geurts, P.A.M., 'Campsplaats. Fragment uit de agrarische geschiedenis van Horst', 5, 43-48
- , 'Contact tussen de Horstenaar Jacob Merlo (1597-1644) en de Venloenaar Eerrijk de Put (1574-1646)', 3, 22-25
- , 'De erfgename van Ter Horst', 2, 16-21
- , 'Horster notabelen over een eventuele afscheiding van Sevenum van Horst. 10 december 1833 (1)', 4, 19-25

- , 'Landbouwonderwijs, -onderzoek en -voorlichting in Horst. Enige documentatie', 6, 39-43
 - , 'Milieugeschiedenis - lokale geschiedenis', 8, 26-29
 - , 'Zin in lokale geschiedenis', 7, 22-25
- Greweldinger, L.J., 'Trier 1990. Een jaar na onze jubileumexcursie', 2, 34-36

Hendrix, H.J.M., 'Lottum door de eeuwen heen. 5. Hof aengen Bosch, later Bosserhof', 8, 30-31

Hendrix, J. (Jan), 'Gewoonterecht Lottum uit 1428', 4, 35-36

- , 'Huize Darth. Lottum door de eeuwen heen. 2', 5, 20-22
- , 'Lottum door de eeuwen heen. 3. Huize Darth (vervolg)', 6, 28-29
- , 'Lottum door de eeuwen heen. 4. Emigratie naar Amerika', 7, 19

Hermans-Cuppen, Yvonne, 'Maria Adriana Alexandrina Theresia van Wittenhorst als "Diana"', 1, 28-31

Holthuis, J.W., 'Stichting Veldkruisen en Kapellen Horst. Toespraak bij 25-jarig bestaan', 15, 22-27

Hupperetz, Wim, 'Kastelen als historisch relict. De ruïne van het Huis ter Horst in het bijzonder', 12, 12-14

Kuipers-Verbuijs, Marion, 'Heeft een ruïne eigenlijk een nieuwe functie nodig?', 12, 17-20

Lenssen, Grad (G.M.H.), 'De algemene begraafplaats van Horst. Laatste rustplaats van een zwerver', 16, 29-30

- , 'Bestemmingsplan Afgang en omgeving', 23, 25-27
- , 'Het goed De Kogel', 14, 27-29
- , 'Koffie van vijftig jaar en ouder', 13, 28-29
- , 'Leven met de schaduw', 11, 28-29
- , 'Oirlo ouder dan Venray', 21, 25-26
- , 'Oorkonde kapel en klooster Nazareth', 24, 28-29
- , 'Het openluchtmuseum van Horst', 8, 32-34
- , 'Wienes Hof en Fleurs Hof te Hegelsom', 9, 36-38

Moorman, Wim, 'Een folly in Melderslo', 17, 23-26

Mulders-Thijssen, N., 'Unieke vondst over een Vrouwe van Huis Bree', 7, 26-29

Nissen, Peter J.A., 'De betekenis van het verleden voor het heden', 12, 7-9

Nunen, Piet van, "'Eendracht maakt macht". De geschiedenis van de Meterikse molen', 18, 20-21

- , 'Holten's molen in Deurne en de olieslagerij van de molen van Horst', 22, 23-26

- , 'Een moord in Horst. Historisch verhaal voor tien jaar en ouder', 14, 20-24

Peerbooms, H.P.L.M., 'De positie van het kasteel Ter Horst in het gemeentelijk beleid', 12, 23-26

Rensch, Th.J. van, 'Geschiedenis van het Huis ter Horst', 29-47

- , 'Heibel in de Steenstraat', 9, 28-29

- en G.F. Verheijen, 'Het notariaat in Horst', 3, 38-42

Schatorjé, J.M.W.C. (Jos), 'Gedachten en spinsels', 1, 16-21

- , 'In memoriam Dr. P.A.M. Geurts o.f.m.', 10, 18-23

- , 'Een laat-Middeleeuws nieuwjaarsgeschenk uit Horst', 5, 29-34

- , 'Omzien bij een veelbetekenend jubileum', 16, 20-24

- , 'Pasteltekening van het Horster schoolhoofd Theodoor Driessen (1787-1842)', 11, 22-27

- , 'Sporen uit de Romeinse tijd', 9, 23-27

- , 'Zilveren jubileum van onze Kring in het vooruitzicht', 17, 18-20

'Sint-Annakapel', 19, 22-23

'Sint-Annakapel (vervolg)', 21, 19-21

'Torenuurwerk van Kasteel Arcen gered', 6, 18-19

Verheijen, G.F. (Gert), 'Harmonie op het oude kerkhof', 24, 25-27

- , 'Jacob Merlo Horstius. 400 jaar geleden geboren', 17, 21-22

- , 'Jan van Steffeswert', 7, 30

- , 'Op zoek naar de voorbije tijd', 20, 21-23

- , 'Oprichting LGOG Kring Horst', 9, 19-22

- , 'Roman *Verstooteling* van H.H.J. Maas als toneelstuk', 15, 32-33

'25 Jaar LGOG Kring Horst en Sevenum (1974-1999)', 20, 25-39

'Vijfhonderd jaar kermis in Horst', 21, 27-28

Wolters, F.L.A.J., 'Uit de installatierede van waarnemend burgemeester Wolters', 22, 27-30

WETHOUDER JENNISKENS OVER STICHTING BEHOUD CULTUREEL ERFGOED HORST

De aandachtige krantenlezer zal het ongetwijfeld niet ontgaan zijn, het bericht in *Dagblad De Limburger* van 12 juni jl. over de opknapbeurt van de Horster kasteelruïne. Met financiële steun van de gemeente Horst aan de Maas zal in eerste instantie de voorburch van het voormalige kasteel weer toegankelijk worden gemaakt. Op langere termijn staat onder meer de conservering van de eigenlijke ruïne op het programma. De regie over deze hele operatie voert, zo wist *Dagblad De Limburger* te berichten, de stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst. Zelfs voor ingewijden binnen het Horster historische wereldje is dit een onbekende stichting. Aanleiding voldoende voor een gesprek met de voorzitter van de stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst, wethouder Jos Jenniskens.

Kunt u iets vertellen over de totstandkoming van de stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst?

"Toen ik wethouder werd, trof ik hier een dossier aan van de "Werkgroep Kasteelruïne". Omdat de kasteelruïne mij, zoals iedere echte Horstenaar, ter harte gaat, heb ik die papieren met veel belangstelling doorgelezen. Hieruit bleek dat de werkgroep een sluimerend bestaan leed. Toch was er dringend behoefte aan een visie op de toekomst van de ruïne."

Was dat de enige aanleiding voor de oprichting van de stichting?

"Iets anders was dat er in Horst drie stichtingen zijn die zich bezighouden met onroerend historisch erfgoed: de Stichting tot Behoud en Beheer van Veldkruisen en -kapellen, de Stichting Oud Kerkhof Horst en Molen Eendracht Maakt Macht in Meterik. Ik vond het zinvol om eens met vertegenwoordigers van deze drie stichtingen om tafel te gaan zitten om te zien of we niet de krachten konden bundelen."

Via deze twee wegen is de stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst ontstaan?

"Inderdaad, begin vorig jaar zijn we met de voorbereidingen begonnen. Op termijn is het de bedoeling de drie genoemde stichtingen hierin op te laten gaan. Daardoor kunnen we de krachten bundelen in één instantie die zich inzet voor het behoud en toegankelijk maken van het cultureel erfgoed in Horst. We willen ons overigens nadrukkelijk beperken tot onroerende goederen, we moeten er voor waken in het vaarwater van musea en archieven te komen."

Welke voordelen biedt deze bundeling van krachten?

"In de eerste plaats kan alle kennis en mankracht die binnen de drie afzonderlijke verenigingen aanwezig is, dan veel breder worden ingezet. Het zou bijvoorbeeld toch zonde zijn dat als straks het oude kerkhof geheel in oude luister hersteld is, er verder niets meer zou worden gedaan met alle expertise die tijdens de herstelwerkzaamheden is opgedaan? Een ander voordeel van de bundeling van krachten is dat we uiteindelijk tot één subsidie zouden komen. Nu krijgen de Stichting Oud Kerkhof en de molen nog structurele gemeentelijke subsidies, terwijl de Stichting Kruisen en Kapellen geen structurele subsidie krijgt."

Wie hebben er zitting in het bestuur van de stichting?

"Als verantwoordelijk wethouder ben ik voorzitter. Verder maken de voorzitters van de drie stichtingen en een vertegenwoordiger van de voormalige "Werkgroep Kasteelruïne" deel uit van het bestuur. Daarnaast hebben we een aantal adviseurs: de ambtenaar monumenten van de gemeente Horst aan de Maas en de voorzitters van LGOG Kring Horst en Sevenum, de Oudheidkamer en de Stichting Horster Landschap."

Beperken de activiteiten van de stichting zich tot de kasteelruïne?

"Voorlopig wel, maar het is de bedoeling het werkterrein in de toekomst uit te breiden tot historische bouwwerken in de hele gemeente Horst aan de Maas. Met het ontstaan van de nieuwe gemeente is bijvoorbeeld het aantal kastelen aanzienlijk toegenomen."

Kunt u tenslotte nog eens in het kort schetsen welke plannen er zijn met de kasteelruïne?

"In de eerste fase willen we de voorburcht opschonen en permanent toegankelijk maken voor fietsers en wandelaars. Er komen voorzieningen voor water en elektra en er wordt een brug aangelegd waar een tractor overheen kan om werkzaamheden uit te voeren. Uiteindelijk is het de bedoeling op een of andere manier de contouren van de voorburcht te markeren. In volgende fases willen we de ruïne consolideren, het waterniveau van de gracht verhogen en door middel van een computerpresentatie laten zien hoe het hele complex er ooit heeft uitgezien. Voor de realisering van dit zogenaamde "tijdvenster" lopen we mee in een project dat met Europees geld wordt gefinancierd. Al deze inspanningen moeten er toe leiden dat de kasteelruïne behouden blijft voor de komende generaties. Bovendien moet ze een, kleinschalige, toeristische plaats krijgen in het geheel van onze stadsparkachtige Kasteelse Bossen."

Wim Moorman

HET RIJKSBELEID VOOR CULTUURHISTORIE, MET NAME ARCHEOLOGIE, IN NEDERLAND

In de Nota Belvedere (*Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting, juli 1999*) presenteert de rijksoverheid, i.c. de ministeries van OCenW, LNV, VROM en V&W, haar cultuurhistorisch beleid. Dit beleid betreft zowel archeologische als bouwhistorische en historisch geografische waarden. Het streven is om de rol van cultuurhistorische waarden in de ruimtelijke inrichting van ons land te versterken teneinde de kwaliteit en identiteit van ons leefmilieu te behouden en zo mogelijk te verhogen. Cultuurhistorische waarden moeten meer dan ooit gebruikt worden als bron van inspiratie voor ruimtelijke ontwikkelingen. In bestaande inrichtingen kunnen zij een sterker accent krijgen.

Gepleit wordt voor een geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak. De verantwoordelijkheid voor dit cultuurhistorisch beleid wordt niet alleen gelegd bij het Rijk, de provincies en gemeenten, maar ook bij waterschappen en particuliere organisaties.

De Nota Belvedere vormt één van de grondslagen voor de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening. De uitgangspunten keren tevens terug in de Nota Natuur, Bos, en Landschap in de 21ste eeuw, de Nota Architectuurbeleid en de Cultuurnota 2001-2004. Uitgangspunt voor het overheidsbeleid van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) is het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem als onvervangbaar onderdeel van het cultuurhistorisch erfgoed (Cultuurnota 2001-2004). Om dit te bereiken moeten archeologische waarden expliciet worden meegenomen in planologische besluitvormingsprocessen, net als natuurwaarden en economische belangen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het zaak archeologische waarden zoveel mogelijk te ontzien. Gezocht moet worden naar beschermings- en inpassingsmogelijkheden, en bovendien naar mogelijkheden om archeologische waarden te gebruiken als inspiratiebron voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Basis voor besluitname over archeologische waarden is archeologisch (voor)onderzoek dat moet voldoen aan de normen die zijn vastgelegd in het handboek *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*. Alleen wanneer bescherming en inpassing van archeologische waarden echt niet mogelijk blijkt, kan besloten worden tot het opgraven van waardevolle archeologische resten.

De uitgangspunten voor het archeologisch overheidsbeleid zijn opgetekend in de Cultuurnota 2001-2004 en staan in het teken van het Verdrag van Valletta, dat in 1992 is ondertekend door de ministers van Cultuur van de landen aangesloten bij de Raad van Europa. De aanleiding van het verdrag is de toenemende bezorgdheid over het verdwijnen van het Europees archeologisch erfgoed door de talrijke grootschalige bodemingrepen. Het verdrag heeft als doel archeologische waarden in Europa te beschermen als onvervangbaar onderdeel van het cultureel erfgoed (artikel 1). Dit is namelijk verreweg de grootste informatiebron voor het leeuwendeel van de Europese geschiedenis. In het verdrag ligt het accent op het streven naar het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem en op het zoveel mogelijk beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen (artikel 2). Het verdrag bepaalt dat archeologische waarden voortaan expliciet dienen te worden meegenomen bij de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen. Waar mogelijk dienen de archeologische waarden te worden ontzien (artikel 5). Wanneer vervolgens bescherming en inpassing van terreinen met archeologische waarden niet mogelijk blijkt, zal de historische informatie door middel van verantwoord archeologisch onderzoek moeten worden veiliggesteld. De veroorzaker is verantwoordelijk voor het vroegtijdig (laten) uitvoeren van noodzakelijk archeologisch (voor)onderzoek en de financiering daarvan (artikel 6). Onderzoek dient te voldoen aan kwaliteitseisen (artikel 6), die inmiddels zijn vastgelegd in het handboek *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*. Tevens bestaat een meldingsplicht en is het verplicht de resultaten van archeologisch onderzoek te registreren (artikel 7). Het is verplicht alle informatie van lopende archeologische onderzoeken uit te wisselen (artikel 8). Ook is in het verdrag een voorlichtingsplicht opgenomen, die als doel heeft het begrip voor het archeologische erfgoed bij het algemeen publiek te vergroten (artikel 9). Het verdrag wordt thans verankerd in de Monumentenwet 1988. Een voorstel daartoe is in april 2000 naar de Tweede Kamer gestuurd. Met de verankering krijgt het archeologisch overheidsbeleid een wettelijke grondslag. Verwacht wordt dat de herziene Monumentenwet in 2002 van kracht wordt.

De precieze consequenties van de herziening van de Monumentenwet moeten zich nog uitkristalliseren. Vrijwel zeker krijgen gemeenten een grotere verantwoordelijkheid voor het behoud en beheer van het archeologisch erfgoed. Het is daarnaast niet ondenkbaar dat gemeenten onder bepaalde voorwaarden, die in de nieuwe Monumentenwet zullen worden vastgelegd, een beslissingsbevoegdheid zullen krijgen ten aanzien van archeologische waarden. Om hun verantwoordelijkheid ten volle te kunnen

nemen, zullen gemeenten een eigen archeologiebeleid moeten ontwikkelen. Gemeenten merken al enige tijd dat hun beleid niet altijd goed aansluit op het rijks- en provinciaal archeologiebeleid. Dit is bijvoorbeeld het geval als de provincie bestemmingsplannen toetst aan het Streekplanbeleid. De huidige ontwikkelingen in het archeologiebestel maken een eigen gemeentelijk archeologiebeleid dat goed aansluit op het beleid van de andere overheden onmisbaar. Een gemeentelijk archeologiebeleid maakt het mogelijk zelfstandig te handelen binnen de bevoegdheden die daartoe in de nieuwe Monumentenwet worden vastgelegd. Met een eigen archeologiebeleid neemt de gemeente haar verantwoordelijkheid ten aanzien van archeologische resten en scheidt zij duidelijkheid tegenover haar burgers, naar andere overheden en binnen het gemeentelijk apparaat. Een eigen beleid scheidt tevens de mogelijkheid de kansen van archeologische resten uit te buiten door te stimuleren dat zij gebruikt worden om de identiteit van de leefomgeving van die gemeente te versterken. Een eigen archeologiebeleid voorkomt confrontatie met dat van andere overheden in een laat stadium van planvorming, bijvoorbeeld bij toetsing van bestemmingsplannen op archeologisch gebied aan het rijks- of provinciaal beleid. Wanneer een eigen archeologiebeleid voorziet in een vroegtijdige betrokkenheid van het archeologisch belang bij plan- en besluitvorming, werkt het bovendien kosten sparend: het voorkomt dat bijvoorbeeld pas bij de uitvoering van bestemmingsplannen archeologisch waardevolle resten aan het licht komen, wat kan leiden tot kostbare archeologische opgravingen met grote vertraging en onvoorzien hoge kosten in de planuitvoering.

Voor gemeenten zal de herziening van de Monumentenwet naar verwachting neerkomen op het volgende:

- een verbodsbepaling voor het verstoren van de bodem zonder of in afwijking van een aparte (archeologie)vergunning;
- de (archeologie)vergunning is in ieder geval vereist voor:
 - grote projecten (m.e.r.-plichtige activiteiten, landinrichtingsprojecten, tracébesluit-werkzaamheden);
 - door de provincie aan te wijzen archeologisch waardevolle gebieden waar zich bekende archeologische waarden en reële archeologische verwachtingen voordoen;
 - door de gemeente aan te wijzen archeologisch waardevolle gebieden (in aanvulling of in afwachting van de provinciale aanwijzing);
- de gemeente krijgt de bevoegdheid een archeologieverordening vast te stellen mede bedoeld om de eisen aan de besluitvormingsprocedure bij

- vergunningverlening (bijvoorbeeld inbreng archeologische deskundigheid) handen en voeten te geven;
- de kosten van de archeologische werkzaamheden komen ten laste van degene die de archeologievergunning aanvraagt. Deze kosten betreffen het vooronderzoek maar kunnen ook het laten uitvoeren van archeologische opgravingen betreffen;
- er komt een expliciete verplichting voor overheden en uitvoerende instanties om resultaten van archeologisch onderzoek te melden aan een centraal informatiesysteem. De Rijks Oudheidkundige Bodemdienst (ROB) vervult binnen dit systeem een spilfunctie;
- de mogelijkheid tot het verkrijgen van een opgravingsbevoegdheid wordt uitgebreid. Vooruitlopend op de herziening van de Monumentenwet wordt hiervoor een interimbeleid ontwikkeld dat begin 2001 van kracht wordt;
- vondsten zijn eigendom van de staat en komen in beginsel in depot of worden toegevoegd aan een nationale collectie.

Vijf voorbeelden van archeologische onderzoeken in de gemeente Horst aan de Maas in 2000/2001.

1 Hoogveld

Naar aanleiding van bouwplannen op het Hoogveld en de Melderslose Weide in Horst, is in deze gebieden door Regionaal Archeologisch Archiverings Project (RAAP) in 1999 een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI) verricht. Dit had tot doel archeologische vindplaatsen en de opbouw van de bodem in kaart te brengen. Uit het onderzoek bleek dat zich op het Hoogveld een nederzetting uit de prehistorie en de Romeinse tijd kon bevinden, die door een esdek is afgedekt en zodoende nauwelijks is verstoord (door moderne landbouwmachines). Essen of esdekken zijn oude bouwlanden die vanaf de late Middeleeuwen (circa 1300 na Chr.) in diverse delen van het zandgebied in Nederland zijn aangelegd. Vanaf deze periode werd, als gevolg van intensivering van de landbouw, de vruchtbaarheid van akkers op de zandgronden bevorderd door bemesting met onder andere plaggen en afval. Door eeuwenlange bemesting ontstonden akkers met een humeus dek van 50 tot wel 100 centimeter dikte. Als gevolg van deze werkwijze kenmerken grote delen van Nederland, bijvoorbeeld Noord-Limburg, zich door de aanwezigheid van esdekken. Essen zijn in archeologisch opzicht belangrijk en waardevol. Doordat archeologische vindplaatsen al eeuwenlang beschermd liggen onder het esdek, is vaak sprake van een goede conservering van de archeologische resten. In het gebied Melderslo-

se Weiden zijn alleen resten van een paar kleine nederzettingen uit de steentijd gevonden, die voor een groot deel of geheel zijn verstoord. Op basis van deze bevindingen heeft de gemeente besloten om de mogelijke nederzetting op het Hoogveld nader te laten onderzoeken. Dit is door het Archeologisch Diensten Centrum (het ADC) in de zomer van 1999 gebeurd. Uit dit Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) bleek dat op het Hoogveld inderdaad resten van een nederzetting uit de ijzertijd en Romeinse tijd aanwezig waren. Ook bleek er het restant van een zogenaamde hutkom te liggen. Hutkommen zijn half in de grond ingegraven schuurtjes van ongeveer 3 x 1,5 meter, die vergelijkbaar zijn met de plaggenhutten, die tot begin vorige eeuw in de Peel voorkwamen. Er werd gewerkt (er werden allerlei ambachten, zoals weven, verricht) en mogelijk ook gewoond. Meestal dateren ze uit de vierde of vijfde eeuw. De hutkom op het Hoogveld dateerde echter uit de derde eeuw en was daarmee enkele eeuwen ouder. Tevens bleek, geheel onverwacht, aan de rand van het Hoogveld een kleine vindplaats uit de midden-steentijd te liggen, die met een laag stuifzand was afgedekt. Tenslotte bleek zich in een van de proefsleuven het restant van een graf uit de bronstijd te bevinden. Het betreft een zogenaamde kringgreppel. Dit is een ronde greppel van ongeveer een halve meter breedte, die een ruimte van enkele meters doorsnee omgeeft, waarin een overledene werd begraven. De uitgegraven grond werd op het binnendeel opgeworpen, zodat een heuvel over het graf ontstond.

Uit de grote hoeveelheid resten uit allerlei archeologische perioden, bleek dat het Hoogveld in het verleden een zeer aantrekkelijk gebied is geweest om te wonen in het verleden. Gebleken is dat factoren als een locatie dicht bij water (de Grote Molenbeek), de vruchtbare bodem en de droge ligging van het gebied, belangrijk zijn in de locatiekeuze van mensen in het verleden. Om deze interessante archeologische resten beter te kunnen onderzoeken, is in de zomer van 2000 een opgraving op een deel van het Hoogveld uitgevoerd. Omdat niet alles kon worden opgegraven, zijn de Romeinse erven, de steentijdvindplaats en het bronstijdgraf onderzocht. Twee boerderijerven uit de Romeinse tijd (derde eeuw) zijn opgegraven. Zulke erven bestaan meestal uit een circa 25 meter lang en 8 meter breed huis, enkele schuren en een waterput. Een waterput leverde schoner water dan de beek en kon dicht bij huis worden gebouwd. Opmerkelijk is dat de hutkom die werd opgegraven ook uit de derde eeuw dateert, terwijl de meeste hutkommen uit de vierde of vijfde eeuw dateren, wanneer het Romeinse Rijk steeds meer invallen van Germaanse stammen te verduren krijgt. Mogelijk hebben de Romeinen al eerder gebruik gemaakt van

Germanen, die als gastarbeiders in de landbouwsector van het Romeinse Rijk werkten, en zo het personeelstekort verminderden. Naast deze Romeinse erven is de vindplaats uit de steentijd opgegraven. Die bestaat uit enkele duizenden stukjes vuursteen, waarvan allerlei werktuigen zijn gemaakt. Aan de hand van de vorm daarvan is de vindplaats in de middensteentijd gedateerd (het mesolithicum: circa 8.000-5.000 voor Chr.). Ze is met een dikke laag stuifzand afgedekt en op die manier, in tegenstelling tot het overgrote deel van de steentijdvindplaatsen in Limburg, nauwelijks verstoord.

Hoewel graven uit de bronstijd meestal met meerdere bij elkaar in een cluster liggen en zogenaamde grafvelden vormen, was dit in het Hoogveld niet het geval. Het graf bleek alleen te liggen en niet deel uit te maken van een grafveld. Het kan echter ook dat dit graf aan de rand van een grafveld heeft gelegen, en dat de kern in de richting van het centrum van Horst heeft gelegen.

Ook bleek het nauwelijks aardewerk te bevatten; iets wat de archeologen niet direct hadden verwacht. Mogelijk is het ongeveer tweeduizend jaar later, in de Romeinse tijd, sterk verstoord door landbouwactiviteiten van Germaanse gastarbeiders en de urn verploegd.

2 Molengatweg

Tijdens een verkenning van de reeds uitgegraven wegcunetten aan de Molengatweg in Horst, bleek een dik esdek op een sterk glooiend dekzandgebied in een uitloper van de Peel te zijn aangelegd. Tijdens de inspectie werd aan de onderkant van de es een scherp dertiende-veertiende-eeuws aardewerk en een vuurstenen kernsteen aangetroffen. Deze kern dateert waarschijnlijk uit de midden-steentijd, circa 8.000-5.000 jaar geleden). Van dergelijke kernstenen werden regelmatige vuurstenen spanen gemaakt, die als mesjes konden worden gebruikt of waarvan allerlei andere voorwerpen konden worden gemaakt. Uit deze laag is een grondmonster van enkele liters gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 millimeter, maar dit leverde geen archeologische vondsten op. Waarschijnlijk betreft het een losse vondst, die ongeveer achtduizend jaar geleden door iemand aan de rand van de Peel is weggegooid. Duizenden jaren lang was het gebied zeer extensief in gebruik en dit liet geen resten of sporen na. Pas ongeveer zevenhonderd jaar geleden zou het gebied weer in gebruik raken als landbouwgebied en zou een dik esdek de grote depressie voor lange tijd aan het oog onttrekken.

3 Ulfterhoek

Tijdens graafwerkzaamheden voor de Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) is zuidelijk van de spoorlijn Venlo-Eindhoven bij Ulfterhoek op een archeologische vindplaats toezicht door RAAP uitgevoerd. Dit houdt in dat graafwerkzaamheden op een archeologische vindplaats door een archeoloog worden begeleid. De reden voor het toezicht is dat bij een eerder uitgevoerd karterend booronderzoek door RAAP in twee boringen prehistorisch of inheems-Romeins aardewerk is aangetroffen. De onderzochte sleuf meet circa 285 x 4 meter en is aangelegd in een dekzandrug. Tijdens het toezicht zijn in de sleuf verschillende grondsporen aangetroffen. Een deel van de grondsporen had een donkerbruingrijze vulling, bevatte puin, plastic en ander recent materiaal. Verschillende andere sporen hadden een lichtgrijze kleur en een vage begrenzing. Deze sporen zijn verspreid in de sleuf aangetroffen en een sporencluster of -concentratie was dan ook niet waarneembaar. Dergelijke sporen zijn vaak van aanzienlijke ouderdom. Aangezien tijdens de AAI op deze locatie prehistorisch aardewerk is gevonden, de sporen een lichtgrijze kleur en vage begrenzing hebben, dateren ze waarschijnlijk uit de prehistorie (mogelijk de IJzertijd) of Romeinse tijd. Tijdens het couperen en afwerken van de sporen is geen archeologisch materiaal gevonden. Waarschijnlijk kunnen ze in verband worden gebracht met prehistorische boerderijen en bijbehorende erven. Als gevolg van de geringe breedte van de sleuven en de aanwezigheid van recente verstoringen was het niet mogelijk de sporen aan prehistorische structuren, zoals huisplattegronden, schuren, hekken en dergelijke, toe te wijzen.

Dergelijke prehistorische erven werden met een zekere regelmaat verplaatst. De geregelde verplaatsing hing samen met de eenvoudige wijze van beakkering die zorgde voor een snelle uitputting van de bodem. Hierdoor moesten geregeld nieuwe akkerarealen ontgonnen worden. De akkers werden vooral aangelegd op de relatief hooggelegen gebiedsdelen die tevens een natuurlijke vruchtbaarheid hadden. Een nieuwe boerderij werd gebouwd in de buurt van de akkers die op dat moment in gebruik waren. Dit patroon van 'zwerfende erven' resulteert na verloop van tijd in een landschappelijke eenheid (dekzandrug) met een grote dichtheid en verscheidenheid aan archeologische sporen: boerderij-erven, grafvelden en sporen van akkerarealen.

Op de vindplaats is in de Late Middeleeuwen een esdek aangelegd. Uit andere archeologische onderzoeken is bekend dat die werden aangelegd in gebieden met een hoge natuurlijke vruchtbaarheid, en dat dankzij hun

beschermende werking archeologische vindplaatsen vaak goed geconserveerd zijn onder esdekken. De begrenzing van de vindplaatsen (zones met prehistorische resten en grondsporen) is op basis van dit onderzoek niet duidelijk aan te geven, maar waarschijnlijk worden ze gevormd door natuurlijke factoren, zoals de lagere natuurlijke vruchtbaarheid buiten het esdek en de laagte van het dal van de Grote Molenbeek.

4 Schuitwater (I)

Bij het Schuitwater in Lottum is op verschillende akkers aan het hoge deel van de steilrand, een grote hoeveelheid archeologisch materiaal gevonden. Het betreft vele scherven prehistorisch aardewerk, honderden fragmenten van gebroken natuurstenen en allerlei afval en werktuigen van vuursteen. Aan de hand van vuurstenen pijlpunten en andere werktuigen is af te leiden dat in het einde van de vroege steentijd (circa elfduizend jaar geleden) hier al mensen woonden. Ook woonden er in de midden- (circa 8.000-5.000 voor Chr.) en nieuwe steentijd (circa 5.000-2.000 voor Chr.) al mensen in kleine groepjes in hutten aan het Schuitwater. Uit geologisch onderzoek is bekend dat het Schuitwater in de ijstijd nog actief deel uitmaakte van de Maas, en er water door stroomde. Ongeveer elfduizend jaar geleden komt hier een einde aan, toen de Maas zich concentreerde in haar huidige bedding en andere nevengeulen, zoals het Schuitwater, werden afgestoten. In de duizenden jaren daarna slibde het hoefijzervormig meer langzaam dicht en verlandde langzaam.

Naast vuursteen werden ook gewone stenen dagelijks gebruikt: ze werden in een vuur verhit en daarna in water gedaan om dit te verwarmen. Zo werden ze gebruikt om eten te bereiden. Door het grote temperatuurverschil tussen de hete stenen en het koude water sprongen veel stenen uit elkaar in duidelijk herkenbare, vaak rechthoekige vormen. Ook konden ze worden gebruikt als een soort kachel; verhitte stenen houden namelijk hun warmte lang vast en maken zo bijvoorbeeld een koude nacht aangenamer. Ze werden ook vaak in een kring om een haard of haardkuil gelegd, om die te begrenzen en het hout en houtskool er binnen te houden. Zulke stenen worden ook wel haardstenen genoemd. Gebroken natuurstenen worden vaak aangetroffen in vindplaatsen uit de steentijd en nederzettingen uit de ijzertijd (circa 750-52 voor Chr.). Uit hun aanwezigheid valt dus af te leiden dat op zulke plaatsen mensen langere tijd hebben doorgebracht. Dit is ook in het Schuitwater het geval. Veel van het gevonden aardewerk dateert uit de ijzertijd, maar ook ouder aardewerk uit de bronstijd (circa 2.000-750 voor Chr.) is hier aangetroffen. Verder is bekend dat op het terrein van de motorcrossbaan in Lottum drie grafheuvels uit de bronstijd hebben gele-

gen. Bijzondere vondsten zijn een fragment van een glazen armband uit de ijzertijd en een vuurstenen vuurslag. Een vuurslag is een vuurstenen werktuig dat langs een bepaalde steensoort (vaak pyriet) werd geschuurd, en waarmee zo vuur kon worden gemaakt. Romeinse en middeleeuwse vondsten zijn bij het Schuitwater niet aangetroffen. Daaruit blijkt dat het Schuitwater ongeveer achtduizend jaar lang een zeer aantrekkelijk gebied was om te wonen, maar dat met het aanbreken van de Romeinse tijd, ongeveer tweeduizend jaar geleden, de laatste nederzettingen uit de ijzertijd werden verlaten. Waarschijnlijk werden andere locaties, dicht bij de Maas of in de richting van Horst geprefereerd boven dit gebied.

5 Schuitwater (II)

Resultaten van een archeologisch onderzoek dat door RAAP is uitgevoerd op een akker aan het Schuitwater in Broekhuizen sluiten hier naadloos op aan. Dit onderzoek is uitgevoerd, omdat Staatsbosbeheer de bouwvoor van de akker wil verwijderen en zo de schrale zand bloot wil leggen. Hierdoor moeten inheemse planten weer een kans krijgen om in dit natuurgebied te groeien. Gebleken is dat het perceel in verschillende perioden in de prehistorie is bewoond en dat er een grote hoeveelheid vuursteen, natuursteen en prehistorisch aardewerkmateriaal is aangetroffen. Het materiaal dateert uit de vroege, midden en late steentijd, de Brons- en IJzertijd. Uit deze gegevens blijkt dat ook dit gebied, hooggelegen aan de terrasranden van oude Maasmeander, zeer aantrekkelijk was voor bewoning in de prehistorie, zowel door samenlevingen die van jagen en verzamelen als van landbouw leefden. Gezien het ook in dit gebied ontbreken van vondsten uit de Romeinse tijd lijkt de bewoning zich toen te hebben verplaatst naar elders. Ook in de Middeleeuwen lijkt dit gebied niet te zijn bewoond of op een andere manier te zijn gebruikt. Pas met het aanbreken van de negentiende eeuw werd het gebied weer aantrekkelijk, toen het in gebruik raakte als bosgebied en het stuthout voor de mijnindustrie leverde. Pas na 1890 is het terrein verder in cultuur gebracht en als landbouwgebied in gebruik genomen. Helaas is het diep verstoord, zodat de vondstenlaag geheel verstoord is en de meeste grondsporen waarschijnlijk ook vernietigd zijn.

Xavier van Dijk

MUSEA

STICHTING OUDHEIDKAMER HORST

**Stichting
Oudheid
Kamer
Horst**.e.a.

Bij een bezoek aan de Oudheidkamer Horst komt men tijdens de rondgang door verschillende zalen. In de kasteelzaal geeft de maquette van het 'Huys Ter Horst' een goed beeld van hoe het kasteel er omstreeks 1750 heeft uitgezien. Verder zijn er portretten, wapenstenen en vondsten uit de opgravingen. In de archeologiezaal zijn het opgerolde zwaard uit het 'Rijke Graf van Hegelsom' en 'fragmenten van een pottenbakkersoven' te vinden. Naast andere archeologische vondsten

wordt aandacht besteed aan de recente opgravingen in Hoogveld (1999-2000). Uniformen, schellebomen en gebruiksvoorwerpen van Schutterij Wilhelmina (in 2001 omgedoopt in Sint Lucia) en de Koninklijke Harmonie van Horst hebben hun plaats gekregen in de verenigingszaal. De imposante hoofdtooi 'de Toer' is terug te vinden in de stijlkamer. Rond 1870 werd de toer, een bouwsel van kant, tule en zijde, met waardigheid gedragen door de Noord-Limburgse vrouwen. In de hal wordt de verwerking van vlas en linnen uitvoerig gedocumenteerd en zijn textielonderwerpen en -patronen uit de 'textielfabriek van de familie Rutten' te bewonderen. Bovendien wordt in het trappenhuis aandacht geschonken aan de geschiedenis van de ontginningen in de 'Peel'.

In de expositiezaal wordt vier tot vijf maal per jaar een tentoonstelling ingericht met bij voorkeur thema's uit de streekgeschiedenis en regionale kunst.

Momenteel zijn schilderijen van Mieke Kerkhofs uit Weert en beelden van Erik Kierkels uit Panningen te zien. De tentoonstelling is getiteld "In dimensies".

In de Oudheidkamer Horst is ook een documentatiecentrum gehuisvest. Deze bibliotheek/studiezaal bevat een omvangrijke collectie genealogisch en geschiedkundig materiaal.

Stichting Oudheidkamer Horst

Steenstraat 2, 5961 EV Horst

Telefoon (077) 3986540

Openingstijden: dinsdag van 10.00 uur tot 12.00 uur en op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 uur tot 16.30 uur.

STICHTING BEHEER KUNSTSCHATTEN SINT-LAMBERTUSKERK HORST

De oudste schriftelijke vermelding van de Horster kerk dateert uit 1219. In oktober 1944 werd het gebouw door oorlogshandelingen zo zwaar beschadigd dat men besloot tot afbraak, gevolgd door nieuwbouw. Gelukkig was het grootste deel van de inventaris bijtijds in veiligheid gebracht.

Ongetwijfeld wordt het belangrijkste deel van de inventaris gevormd door de collectie beeldhouwwerken in hout en steen. Het oudste houten beeld is het zogenaamde 'takkenkruis', dat dateert van voor 1400.

Het merendeel van de beelden dateert echter uit de periode 1520-1550 en wordt toegeschreven aan de zogenaamde 'Meester van Elsloo', een beeldhouwersatelier dat waarschijnlijk in Roermond was gevestigd.

Sinds vorig jaar is ook een eikenhouten preekstoel te zien. Deze is in de tweede helft van de zeventiende eeuw door Willem Vincent van Wittenhorst aan de parochie geschonken. De preekstoel stond tussen 1916 en augustus 1998 achtereenvolgens in kerken in Swolgen en Maastricht.

De belangrijkste stenen monumenten zijn de twaalfde-eeuwse doopvont in Romaanse stijl, tevens het oudste stuk in de kerk, en de vroeg zestiende-eeuwse groep van de Gregoriusmis.

Tot de hoogtepunten van edelsmeedkunst in de kerk behoren een laat-gotische cylindermonstrans, een laat-gotische kelk en een achttiende-eeuwse zonnemonstrans uit Boxmeer.

*Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk Horst
Sint-Lambertusplein 16, 5961 LB Horst*

Openingstijden: van mei tot oktober op dinsdag van 10.00 tot 12.00 uur en op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 tot 16.30 uur. Tussentijdse afspraken, ook voor groepen, kan men maken met P. Roelofs, Stuksbeemden 66a, 5961 LG Horst, telefoon (077) 398 4163.

STREEKBOERDERIJMUSEUM DE LOCHT

'De Locht'
*Streekboerderij, Nationaal Asperge
en Champignonmuseum*

In de tweede helft van de twintigste eeuw groeide Noord-Limburg uit tot de belangrijkste producent van asperges en champignons. Voor museum De Locht was dit een goede aanleiding een speciale afdeling te wijden aan deze beide gewassen. Het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum is gehuisvest in een oude boerenschuur die hier op authentieke wijze is herbouwd. Beide gewassen worden vanaf het beginstadium tot het eindproduct geheel in beeld gebracht. In het museum is een historische veilingklok aanwezig.

Omdat museum De Locht het verleden levend wil houden vinden vaak op zondagmiddag demonstraties plaats van oude ambachten. Zo wordt iedere laatste zondag van de maand ambachtelijk brood gebakken in het bakhuisje van het museum. Ook bevindt zich in het museum een kleermakersatelier waarin regelmatig demonstraties worden gegeven. Andere activiteiten die de komende maanden op het programma staan zijn onder meer Maaskeien beschilderen (7 oktober), smeden en kantklossen (14 oktober), paard beslaan en stroop maken (21 oktober), sigaren maken (4 november), speculaas bakken (2 december), strovlechten en smeden (9 december), kerstfiguren houtsnijden (16 december) en kaarsen maken (23 december).

*Streekboerderij en Nationaal Asperge- en Champignonmuseum De Locht
Koppertweg 5, 5962 AL Horst-Melderslo*

Telefoon (077) 398 7320

Email: delocht@tref.nl

Internet: www.delocht.nl

*Openingstijden: dinsdag, donderdag en zaterdag van 14.00 tot 17.00 uur.
Groepen op afspraak ook op andere tijden.*

KOPERSLAGERSMUSEUM P. VAN DER BEELE

Een 'geheim' adres, zo kan men denken over Gasthuisstraat 46 in Horst. Maar steeds meer mensen ontdekken dat achter de bescheiden façade een prachtig museum schuilgaat: het Koperslagersmuseum.

Het Koperslagersmuseum in Horst werd in 1983 geopend en is inmiddels uitgegroeid tot het museum met de meest uitgebreide collectie op dit gebied in West-Europa.

In de grote, sfeervolle expositieruimte overheerst de rijke gloed van schitterende voorwerpen in rood en geel koper. Daarnaast boeien de doorleefde gereedschappen, die in gerestaureerde staat pronken met hun zilverglanzende werkvlakken

Voornaamste criterium bij het verzamelen van de voorwerpen is de wijze waarop ze zijn vervaardigd: technisch vakmanschap van de koperslager, zijn gevoel voor vormgeving en de toestand van het materiaal zijn doorslaggevend.

Nadat baron Van Voorst tot Voorst in november 1999 dit pareltje onder de musea opnieuw opende na een grootscheepse verbouwing/uitbreiding, is met hernieuwde kracht gewerkt aan de verdere uitbouw van de collectie.

Een aantal van de nieuwe aanwinsten is nu te bewonderen: een grote kandelaar uit 1834 in rood- en geelkoper, een fascinerende combinatie die in de kerken helaas slechts zelden voorkomt. De in de negentiende eeuw gekopieerde doopschotel heeft nu gezelschap gekregen van een origineel Neurenbergs exemplaar. Een vijftal zeer kleine bakvormpjes, zoals men ze slechts zelden ziet; geen speelgoed, maar echt! En dan dat prachtige vogelpootje, bedoeld als houder voor ganzenveren pennen, met daarnaast een zeldzaam mesje om deze pennen te snijden. Curieus is de antieke bronzen mal uit Parijs voor het maken van porseleinen tanden voor een kunstgebit.

*Koperslagersmuseum P. van der Beele, Gasthuisstraat 46, 5961 GB Horst
Telefoon (077) 398 5621*

Openingstijden:

*van dinsdag tot en met donderdag elke middag van 13.00 tot 18.00 uur,
op vrijdag van 13.00 tot 21.00 uur en op zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur.*

MUSEUM BERT COPPUS

Bert Coppus (Horst, 1932) behaalde in 1957 met onderscheiding het examen aan de Jan van Eyck Academie te Maastricht. Hij exposeerde op tal van plaatsen in binnen- en buitenland.

Bert Coppus heeft vrijwel gedurende zijn hele kunstenaarsbestaan een uitgesproken voorkeur gehad voor figuratieve, dat wil zeggen duidelijk herkenbare, uitbeeldingen. Toch is zijn vormtaal niet altijd hetzelfde geweest. Na een korte

en studentikoze uitstap naar de abstracte kunst, bracht professor Charles Eyck hem terug naar een meer realistische wijze van tekenen en schilderen. Nadat de stijl aanvankelijk in de geest van Eyck vlot-impressionistisch is, ontwikkelt hij vanaf het einde der jaren zeventig en gedurende de jaren tachtig een eigen picturale vorm, die soms overhelt naar 'magisch-realisme' en op een ander moment eerder 'romantisch' genoemd kan worden. Uit zijn studies naar de natuur neemt hij een eerder in zijn schetsboek vastgelegd voorbeeld, bijvoorbeeld een kenmerkende boomstronk, een typische struik of de droge bedding van een waterloop en vervolgens schikt hij op ritmische wijze horizontale en verticale elementen in tintelende kleuren. Aldus ontstaat een schijnbaar realistische wereld. Deze wereld is echter niet echt, ze is harmonieus gecomponeerd door de kunstenaar. In zijn meest recente werken is hij minder een anekdotisch tekenaar, maar veel meer een kolorist en schilder pur sang. Hij blijft echter trouw aan zijn belevingswereld; het land tussen Peel en Maas dat hem zo dierbaar is en waarmee hij zich zo verbonden voelt.

Enkele jaren geleden maakte Bert Coppus van zijn geboortehuis te Horst een museum waarin een uitvoerig overzicht van zijn werk wordt geëxposeerd

In het museum (entree gratis) is ook documentatie van de schilder aanwezig.

Museum Bert Coppus

Meterikseweg 71, 5961 CV Horst

Telefoon (077) 3981487

Openingstijden: dinsdag van 10.00 tot 17.00 uur en op afspraak

LIMBURGS MUSEUM

In het Limburgs Museum is tot en met 24 februari 2002 een bijzondere tentoonstelling te zien. Zo bijzonder, dat je je misschien zelfs al kunt vragen of het nog wel een tentoonstelling is. "Lees het landschap" is in ieder geval géén traditionele expositie. Dus geen keurige zalen met museumvoorwerpen in vitrines, op sokkels en schotten vergezeld van verklarende tekstbordjes. Met "Lees het landschap" worden de bestaande grenzen voor een tentoonstelling

overschreden en wellicht nieuwe vastgesteld. Centraal staan vier Limburgse landschappen: het Geuldal bij Valkenburg, het Maasdal in de nabijheid van Venlo, de Peel rond Nederweert en de omgeving van Roermond. Aan de hand van een aantal spitse computeranimaties wordt verbeeld en uitgelegd hoe die vier landschappen zich ontwikkelden vanaf pakweg 1850 tot nu. Vervolgens krijgt de bezoeker een toekomstbeeld voorgeschoteld. Hoe ontwikkelen deze vier landschappen zich als we de zaak op zijn beloop laten? Nou, dat zijn niet bepaald aantrekkelijke toekomstscenario's. Een perspectief dat ongenoegen of zelfs ergernis opwekt. Als de bezoeker het voor het zeggen zou hebben, zou het er héél anders uitzien. En dat laatste is precies waarom het draait. In "Lees het landschap" heeft de bezoeker het heft in handen. Hij of zij maakt namelijk virtueel uit hoe het Limburgs landschap van 2030 eruit komt te zien.

Limburgs Museum

Keulsepoort 5, 5911 BX Venlo

Telefoon: (077) 3522112

Email: limburgsmuseum@wxs.nl

Internet: www.limburgsmuseum.nl

Openingstijden : dinsdag tot en met zondag van 11.00 tot 17.00 uur.

NIEUWE PUBLICATIES

*** B.G.J.C. Fasol (red.), 500 jaar op de schutterweide. Feestbundel ter gelegenheid van de jubileumviering van de 500-jarige Horster traditie van Broederschappen (gilde en schut) en Jaarmarkten. Uitgave Schutterij St. Lucia. Gebrocheerd, 71 blz, geïllustreerd. Horst 2001 Prijs f 25,00. ISBN 90.9014847.7.**

De nieuwe beschermheer van de Horster schutterij, oud-burgemeester Fasol, heeft goed werk geleverd in zijn nieuwe functie. Hij heeft de Horster schutterij niet alleen nieuw leven ingeblazen, maar hij heeft de schutters - en ons - ook verrast als redacteur van een fraai verzorgd jubileumboek. Vrij recente publicaties, waaruit hij mocht putten, verschaften hem het basismateriaal. De van hem bekende welsprekendheid hoor je soms in verbindende teksten. Citaat: *Hoort de klank van diepe trommen, het koper dat muziek in tinten kleurt. Ziet de stoet van mannen en vrouwen in tunieken vol kleur en waardigheid.* Als oud-voorzitter van LGOG weet Fasol voldoende aandacht te besteden aan het historisch kader.

De Horster Schutterij Wilhelmina heeft tijdens haar hele bestaan belang gehecht aan de oude tradities. Daarop wenst men voort te bouwen. De schutterij zocht op advies van burgemeester Fasol contact met enkele Horster historici verenigd in de redactie van *Horster Historiën*. De vraag van de schutters naar de ouderdom van de Horster schutterij is niet eenvoudig te beantwoorden, zoals blijkt uit het artikel van Th.J. van Rensch over dit onderwerp in *Horster Historiën*, deel vijf. De historici wezen op het jaar 1479 waarin sprake is van het Sint-Luciagilde. Zelf dacht de schutterij aan 1601 als jaar van het eerste levensteken van Horster schutters. Daarvoor is evenwel geen archiefbron gevonden. De schutterij besloot daarop het jaar van het eerste levensteken van een Horster schutterij, 1479, als startpunt te kiezen. In vervolg daarop besloot men de naam te wijzigen in Schutterij Sint-Lucia.

Aangezien Schutterij Wilhelmina een kwart eeuw geleden het 375-jarig bestaan had gevierd, hoopten de schutters in 2001 op een 400-jarig bestaansfeest. Er was nu dus een jubileumprobleem waarvoor een oplossing moest worden gevonden!

Op 1 januari 1501 heeft de landsheer hertog Karel van Gelre aan Horst het recht verleend tot het houden van twee jaarmarkten, de eerste op de eerste zondag in mei en de tweede op 17 september, feest van Sint Lambertus, de patroonheilige van Horst. De huidige Horster kermissen

gaan hierop terug en zijn dus dit jaar al 500 jaar oud. Een bronzen plaque tegen de muur van het atrium van de kerk herinnert aan dit feit.

Aangezien men gevoelig mag aannemen dat er in 1501 zeker schutters actief betrokken zijn geweest bij de bevordering van het goede verloop van de eerste jaarmarkten, nam de jubileumcommissie het wijze besluit nu 500 jaar schutterijtraditie in Horst te gaan vieren, ingepast in de lokale activiteiten van jaarmarkt- en kermisjubileum. Het jubileumprobleem was hiermee tot ieders tevredenheid opgelost en er kon een schitterend feest worden gehouden: vijfhonderd jaar schutterijtraditie in Horst

Het jubileumboek besteedt uitvoerig aandacht aan geschiedenis en tradities. Maar naast het verleden is er vooral ook aandacht voor heden - de jubileumviering - en toekomst. De schutterij kreeg een nieuw vaandel met daarop een afbeelding van Sint Lucia. De schutters beloven een wakend oog gericht te houden op het Sint- Luciabeeld in de kerk en de Sint-Lucia-kapel in de Afgang.

*** Jaaroverzicht 2000. Heemkundevereniging Sevenum. Geïllustreerd, 92 blz. Sevenum 2001. Prijs f 15,00. Secretariaat: J. Van Lieshout, Den Eigen 1A, 5975 CA Sevenum.**

Het omslag siert een foto van een piëta dat op het Sevenumse kerkhof staat. Het Jaarboek 2000 opent met een In Memoriam van Grad van Enckevort, geboren op 19 september 1916 en overleden in het ziekenhuis te Venlo op 6 februari 2001. Hij was in 1986 initiatiefnemer en in 1987 mede-oprichter van Heemkundevereniging Sevenum. Grad koos aanvankelijk voor een priesteropleiding, maar later tijdig voor een huwelijk met Gréden Mulder. Hij bleef haar zijn leven lang trouw en kon daarmee zijn lijfspreuk volgen: Vele wateren kunnen het vuur der liefde niet doven. Grad volgde op de tweede plaats, soms misschien wel op de eerste, zijn artistieke ambities. Hij had veel talenten: beeldhouwen, schilderen, toneelspelen en schrijven. Hij was ook strijdlustig en voerde van tijd tot tijd acties, wat hem de bijnaam 'de wilde Christus' bezorgde. Sevenum was altijd zijn werkgebied. Grad van Enckevort was ook lid van LGOG Kring Horst en Sevenum.

Het Jaaroverzicht 2000 van Heemkundevereniging Sevenum omvat, zoals elk jaar, verslagen van bestuur en werkgroepen, een overzicht van aanwinsten voor het documentatiecentrum van de vereniging. Verder verslagen van ledenbijeenkomsten, lezingen en excursies. Een bibliografie betreffende Sevenum staat op stapel en kan mogelijk in het volgende jaarboek worden opgenomen.

In het jaarboek 2000 zijn, zoals steeds, 'Heemkundige bijdragen' opgenomen. Van Broeder Lambertus is het lemma opgenomen over de kapel van O.L.Vrouw van het wonderbare schot dat werd geschreven, maar niet opgenomen, in "Bedevaartplaatsen van Nederland". Cor Huijs, Grad Lucasen en Mariet van den Beuken schreven volkskundige verhalen (Sacramentsprocessie, de Steeg, de Schatberg en tonnemos). Birgitte Verstegen verricht genealogisch onderzoek naar Sevenummers die in de 19^e eeuw naar de Verenigde Staten emigreerden, en verder naar haar voorouders (Brinckmans en De Jardin). Tenslotte een bijzondere bijdrage van Piet van Enckevort over zijn onderzoek naar Naamgeving en vernoemen in Noord-Limburg, een onderwerp waarover hij een lezing hield voor LGOG Kring Horst en Sevenum.

*** A.L. Kroft, Godefridus Henschenius (1601-1681). Een geleerde uit Venray in de zeventiende eeuw. Geïllustreerd, 82 blz. Venray 2001. Prijs f 25,00. Besteladres: :Lokaal Historisch Platform Venray, Eindstraat 8, 5801 CR Venray.**

Vierhonderd jaar geleden, op 21 januari 1601 werd in de Grote Straat in Venray een bijzonder kind geboren Gaert Henskens genaamd, die in 1681 als geleerde 'Bollandist' onder de naam Godefridus Henschenius op 11 september 1681 te Antwerpen zou overlijden. Al op 15-jarige leeftijd verliet Gaert Venray, in 1619 werd hij al Jezuïet. Hij werd priester en ging in Leuven studeren. Na zijn studie kreeg hij de opdracht om in Antwerpen te gaan meewerken aan het schrijven van heiligenlevens, de Acta Sanctorum, onder leiding van Johannes Bolland (1596-1665). De heiligenlevens werden onder de titel Acta Sanctorum gedrukt en uitgegeven. Goede contacten met de nog altijd bestaande Société des Bollandistes te Brussel hebben in dit jaar, waarin te Venray de vierhonderdste geboortedag van Henschenius werd herdacht, geleid tot overdracht aan de gemeente Venray van een aantal op naam van Henschenius staande delen van de Acta Sanctorum. Op het winkelpand dat staat op de plek waar zijn geboortehuis stond, Grote Straat 27, is een plaquette met een afbeelding van Henschenius aangebracht.

A.L. Kroft heeft alles wat hij over het leven van de Venrayse geleerde kon vinden samengebracht in een biografie waarvan iedere belangstellende in de persoon Henschenius en diens werk als geleerde Bollandist graag kennis zal nemen.

*** Harry van Enckevort, Bemerkungen zum Besiedlungssystem in den südöstlichen Niederlanden während der späten vorrömischen Eisenzeit und der römischen Kaiserzeit, in: Thomas Grünwald (Red.), Germania inferior. Besiedlung, Gesellschaft und Wirtschaft an der Grenze der römisch-germanischen Welt. Berlin 2001. Prijs DM 289,00. ISBN 3-11-016969-X.**

In 1999 werd in Xanten een symposium gehouden onder de titel 'Wirtschaft und Gesellschaft am römischen Niederrhein' waaraan archeologen uit Nederland, Duitsland en Engeland een bijdrage hebben geleverd. Een verslag hiervan verscheen onder bovengenoemde titel als deel 28 van de reeks 'Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde'.

Aan een boek 'dat vele andere overbodig maakt' mocht de Sevenumse archeoloog Harry van Enckevort een bijdrage leveren. Hij geeft in zijn artikel een overzicht van verschillende inheemse en inheems-Romeinse nederzettingvormen in zuid-oost Nederland. Diverse sporen wijzen erop dat al in de vóór-Romeinse tijd een proces van bewoningsgeschiedenis op gang kwam. Van Enckevort bespreekt voor onze regio onder andere de opgravingen te Venray-Hoogrieboek.

De komst van de Romeinen circa 25 jaar vóór onze jaartelling bracht grote veranderingen. Waren de nederzettingen daarvoor zelfvoorzienend, daarna moesten ze de militairen en de stedelijke bevolking van voedsel gaan voorzien. Er verrezen onder andere grote landbouwbedrijven (villae) onder invloed van de Romeinse legionairs.

De heer Van Enckevort zal binnenkort voor LGOG Kring en Sevenum een lezing komen houden over dit onderwerp.

*** A. Hendricks en J. Pouls (red.), Ontdek het Land van Peel en Maas (5), Boerderijen en buurtschappen. Uitgave Werkgroep voor Cultuurhistorisch Toerisme in het Land van Peel en Maas. Z.p. 2001. Gebrocheerd, geïllustreerd met foto's en overzichtskaart. Prijs f 5,00. Besteladres: Stichting VVV Noord-Limburg, Lingsforterweg 16, 5944 BE Arcen.**

De heemkundeverenigingen van Baarlo, Kessel, Helden, Neer, Meijel en Roggel participeren op initiatief van VVV Helden in een werkgroep ter bevordering van het regionaal cultuurhistorisch toerisme. In 1997 verscheen het eerste deel van een reeks brochures met cultuurhistorische informatie rond een bepaald onderwerp, achtereenvolgens: Grote en kleine

monumenten (1997), Grote en kleine kunst (1998), Water (1999), Kerkhoven (2000) en Boerderijen en buurtschappen (2001).

De werkgroep werd begin 1995 opgericht met als doel het beter toegankelijk maken van het cultureel erfgoed van de eigen regio voor de lokale bevolking en de toerist. Er werd allereerst een uitgebreide inventarisatie gemaakt, gevolgd door publicaties in de diverse streekbladen. Vervolgens werd deze informatie gebundeld in brochures met daarin veel foto's (van Pierre Sieben) met verklarende teksten (onder andere van Ton Hendricks en Jos Pouls) en een routekaart. Met deze boekjes kan iedere belangstellende op pad, te voet, per fiets of met de auto.

In juni van dit jaar verscheen al het vijfde deel, een jubileumdeel, over Boerderijen en buurtschappen. Besproken worden 49 (genummerde) objecten volgens het stramien: foto met naam van de boerderij en een tekst over het gebouw en soms over de bewoners in heden en verleden.

*** Karin Daamen, Verbeeld in Limburg - Limburg verbeeld. Publicaties van het Limburgs Museum IV. Geïllustreerd. Venlo 2001. Prijs f19,95 (incl. 10 kunstkaarten). ISBN 90-73363-15-2.**

In opdracht van het Limburgs Museum schreef kunsthistorica Karin Daamen een 'bescheiden encyclopedisch' boekje over de kunst in Limburg in de negentiende en twintigste eeuw. Het boekje is tevens bedoeld als begeleiding van de vaste opstelling Verbeeld in Limburg in het Limburgs Museum. Een schier onmogelijke opgave, omdat het belangrijkste oogmerk van dit boekje, namelijk informatie bij de museale op Limburg betrekking hebbende collectie van het Limburgs Museum, strijdig is met het beoogde encyclopedische karakter.

De auteur koos voor een strak schema: kunstklimaat, kunstonderwijs, kunstcentra en kunstenaars, Limburgse kunstenaars en niet-Limburgse kunstenaars die kort of lang in Limburg hebben gewerkt. Zij tracht een antwoord te formuleren op de vraag of er een Limburgse School heeft bestaan. In zeer kort bestek krijgt de lezer toch een aardig overzicht van de beeldende kunst in Limburg.

Een index op de namen van besproken kunstenaars had natuurlijk niet mogen ontbreken. Het boekje schiet daarmee een belangrijk doel voorbij, namelijk de begeleiding van de vaste opstelling 'Verbeeld in Limburg' van het Limburgs Museum. Het wachten is op een gedegen studie over de beeldende kunst in Limburg.

G.F. Verheijen

BESTUUR LGOG KRING HORST EN SEVENUM

Voorzitter: De heer drs. J.M.W.C. Schatorjé
Sint Jansstraat 54, 5964 AD Horst. Telefoon (077) 398 5494

Vice-voorzitter: Mevrouw drs. A.P.M. Gielen-van Bommel
Nieuwenhofweg 5, 5962 NS Horst. Telefoon (0478) 69 1784

Secretaris: De heer J.M.G. Kelleners
Stuksbeemden 16, 5961 LG Horst. Telefoon (077) 398 5349

Penningmeester: De heer C.L.G. Theeuwen
Paulus Potterstraat 26, 5961 AZ Horst. Telefoon (077) 398 3332

Lid: De heer drs. X.C.C. van Dijk
Zwaluwstraat 3, 5961 VR Horst. Telefoon (077) 398 8015

Lid: Mevrouw M.E.A.P. Huijs-Oostveen
Molenveldweg 27, 5975 AH Sevenum. Telefoon (077) 467 2299

Lid: De heer drs. W.J. Moorman
Meterikseweg 153, 5961 CV Horst. Telefoon (077) 398 1606